

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ 2020

Το 2019 υπήρξε έτος προόδου αλλά και προβλημάτων όσον αφορά την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Στην Έκθεση για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα 2020 του FRA εξετάζονται οι σημαντικότερες εξελίξεις στον τομέα και προσδιορίζονται όχι μόνο τα επιτεύγματα, αλλά και τα ζητήματα που εξακολουθούν να προκαλούν ανησυχία. Στην παρούσα δημοσίευση παρουσιάζονται οι γνώμες του FRA σχετικά με τις κυριότερες εξελίξεις στους εξεταζόμενους θεματικούς τομείς και συνοπτική τεκμηρίωση των γνώμων αυτών. Με αυτόν τον τρόπο, παρέχεται μια συνοπτική και ταυτόχρονα κατατοπιστική επισκόπηση των βασικών προκλήσεων τις οποίες αντιμετωπίζουν η ΕΕ και τα κράτη μέλη στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

ΓΝΩΜΕΣ ΤΟΥ FRA

1 [ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ]

Δέκα έτη μετά: αξιοποίηση των πλήρων δυνατοτήτων του Χάρτη

4

Ισότητα και απαγόρευση των διακρίσεων

7

Ρατσισμός, ξενοφοβία και συναφείς μορφές μισαλλοδοξίας

9

Ένταξη και ισότητα των Ρομά

11

Άσυλο, θεωρήσεις, μετανάστευση, σύνορα και ένταξη

13

Κοινωνία της πληροφορίας, προστασία της ιδιωτικής ζωής και προστασία των δεδομένων

15

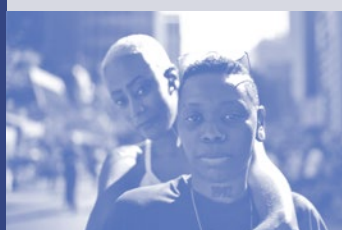
Δικαιώματα του παιδιού

17

Πρόσβαση στη δικαιοσύνη

19

Εξελίξεις όσον αφορά την εφαρμογή της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες

Ημερομηνία σύνταξης: Απρίλιος 2020

Ούτε ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ούτε οποιοδήποτε πρόσωπο ενεργεί εξ ονόματός του ευθύνεται για ενδεχόμενη χρήση των παρακάτω πληροφοριών.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2020

Print	ISBN 978-92-9474-921-5	ISSN 2467-2416	doi:10.2811/881446	TK-AM-20-001-EL-C
PDF	ISBN 978-92-9474-923-9	ISSN 2467-2645	doi:10.2811/200815	TK-AM-20-001-EL-N

© Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2020

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή υπό τον όρο ότι θα αναφέρεται η πηγή.

Για κάθε χρήση ή αναπαραγωγή των φωτογραφιών ή άλλου υλικού τα οποία δεν καλύπτονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του Οργανισμού των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να ζητείται απευθείας η άδεια των κατόχων των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

© Φωτογραφίες

Κάλυμμα: © iStock/Joel Carillet; © Gettyimages/FG Trade; © iStock/DNY59; © FRA

Σελ. 5: © iStock/Mixmike

Σελ. 6: © iStock/BalkansCat

Σελ. 7: © iStock/yacobchuk

Σελ. 8: (επάνω) © iStock/fizkes; (κάτω) © iStock/Fertnig

Σελ. 9: © FRA

Σελ. 10: © iStock/Cylonphoto

Σελ. 11, 12 (επάνω): © iStock/Joel Carillet

Σελ. 12 (κάτω): © iStock/dinosmichail

Σελ.13: © iStock/gorodenkoff

Σελ.15: © iStock/skynesher

Σελ. 17: © iStock/asiandelight

Σελ. 18: © iStock/Remus Kotsell

Σελ. 19: © iStock/Jovanmandic

Σελ. 20: (επάνω) © iStock/lisegagne; (κάτω) © hedgehog94 - stock.adobe.com

ΔΕΚΑ ΕΤΗ ΜΕΤΑ: ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΛΗΡΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι νομικά δεσμευτικός εδώ και 10 έτη. Σε επίπεδο ΕΕ, απέκτησε μεγαλύτερη προβολή και καλλιέργησε μια νέα νοοτροπία για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Σε εθνικό επίπεδο, η ευαισθητοποίηση σχετικά με τον Χάρτη και η χρήση του είναι περιορισμένες. Τα δικαστήρια χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο τον Χάρτη, στοιχείο που καταδεικνύει τον αντίκτυπο αυτής της σύγχρονης νομικής πράξης. Ωστόσο, η χρήση του από τις κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια παραμένει σε χαμηλά επίπεδα. Για παράδειγμα, υπάρχουν ελάχιστες ενδείξεις ότι διενεργείται τακτικός έλεγχος της εθνικής νομοθεσίας που μεταφέρει το δίκαιο της ΕΕ στο εθνικό δίκαιο για τους σκοπούς της συμβατότητας της εν λόγω νομοθεσίας με τον Χάρτη. Το Συμβούλιο της ΕΕ κάλεσε τα κράτη μέλη να ανταλλάσσουν τακτικά εμπειρίες σχετικά με τον Χάρτη και να ενισχύουν τους αρμόδιους εθνικούς φορείς. Ωστόσο, δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί με ακρίβεια πότε εφαρμόζεται ο Χάρτης σε εθνικό επίπεδο. Η δυσκολία αυτή αποτελεί βασικό εμπόδιο για την ευρύτερη χρήση του. Ένα ακόμη σοβαρό εμπόδιο συνίσταται στον χαμηλό βαθμό επίγνωσης της προστιθέμενης αξίας του σε σύγκριση με υφιστάμενες, εδραιωμένες νομικές πηγές. Οι επαγγελματίες του νομικού κλάδου που κατανοούν τον Χάρτη και μπορούν να τον εφαρμόζουν σε εθνικό και περιφερειακό/τοπικό επίπεδο μπορούν να συμβάλουν στη διεύρυνση της χρήσης του και στη βελτίωση της εφαρμογής του. Ως εκ τούτου, απαιτείται πιο εξειδικευμένη κατάρτιση των εθνικών φορέων σχετικά με τη χρήση του Χάρτη.

Το άρθρο 51 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ επιβάλλει στην ΕΕ και στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προάγουν την εφαρμογή των διατάξεων του Χάρτη, ωστόσο ελάχιστα έχουν γίνει για τον σκοπό αυτό σε εθνικό επίπεδο. Στα συμπεράσματα που εξέδωσε το Συμβούλιο τον Οκτώβριο του 2019 σχετικά με τον Χάρτη, κάλεσε τα κράτη μέλη να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση σχετικά με τον Χάρτη και να ενισχύσουν τις δραστηριότητες κατάρτισης για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους δημοσίους υπαλλήλους και τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου, καθώς και τους εθνικούς φορείς για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και άλλους υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όλα αυτά τα στοιχεία μπορούν να συμβάλουν στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων του Χάρτη.

Η παροχή πληροφοριών σχετικά με τον Χάρτη θα μπορούσε να βελτιωθεί. Προς το παρόν δεν υπάρχει ολοκληρωμένη επισκόπηση των πρωτοβουλιών και των πρακτικών εμπειριών όσον αφορά την εφαρμογή του Χάρτη σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Δεν υπάρχει επίσης ενιαίο σημείο επαφής με τις διοικήσεις των κρατών μελών για τη συλλογή πληροφοριών όσον αφορά τις σχετικές εμπειρίες και για τη σύνδεση μεταξύ των αρμόδιων φορέων και ατόμων με στόχο την προαγωγή ελπιδοφόρων πρακτικών και την ανταλλαγή εμπειριών σε εθνικό επίπεδο.

ΓΝΩΜΗ 1.1 ΤΟΥ FRA

Σε συνέχεια των συμπερασμάτων του Συμβουλίου του 2019 για τον Χάρτη, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να δρομολογήσουν πρωτοβουλίες και πολιτικές που θα αποσκοπούν στην προώθηση της ευαισθητοποίησης και της εφαρμογής του Χάρτη σε εθνικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να αξιοποιηθεί το δυναμικό όλων των αρμόδιων εθνικών φορέων. Οι πρωτοβουλίες και οι πολιτικές που σχετίζονται με τον Χάρτη θα πρέπει να είναι τεκμηριωμένες, αξιοποιώντας τις τακτικές αξιολογήσεις της χρήσης του Χάρτη και της σχετικής ευαισθητοποίησης σε κάθε κράτος μέλος. Τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία θα μπορούσαν να συλλέγονται μέσω διαρθρωμένων πολυμερών διαλόγων σχετικά με τη χρήση του Χάρτη σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο ορισμού «σημείων επαφής για τον Χάρτη» στις εθνικές διοικήσεις τους. Τα σημεία αυτά θα μπορούσαν να διευκολύνουν τον συντονισμό, την ανταλλαγή πληροφοριών και τον κοινό σχεδιασμό μεταξύ εθνικών υπουργείων. Θα μπορούσαν επίσης να χρησιμεύσουν ως σύνδεσμος μεταξύ της εθνικής διοίκησης και άλλων φορέων, συμπεριλαμβανομένων των φορέων με αρμοδιότητες στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και μεταξύ ενωσιακού και εθνικού επιπέδου. Επιπλέον, θα μπορούσαν να εντοπίζουν κενά στο σύστημα. Τα σημεία επαφής θα μπορούσαν να συνδυάζουν σχετικές πληροφορίες αναφορικά με τη χρήση του Χάρτη και να ανταλλάσσουν τις πληροφορίες αυτές με εθνικούς φορείς σε όλους τους συναφείς τομείς και, κατά περίπτωση, με τις διοικήσεις άλλων κρατών μελών και με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ.

ΓΝΩΜΗ 1.2 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να ενισχύσουν τους εθνικούς διαδικαστικούς κανόνες σχετικά με τον νομικό έλεγχο και τις εκτιμήσεις επιπτώσεων των νομοσχεδίων, ώστε να βελτιωθεί η συνέπεια με τον Χάρτη. Οι διαδικασίες αυτές θα πρέπει να παραπέμπουν ρητά στον Χάρτη κατά τρόπο παρόμοιο με τα συνταγματικά κατοχυρωμένα ανθρώπινα δικαιώματα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).

Οι εθνικοί νομοθέτες θα πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στο να διασφαλίσουν ότι η νομοθεσία που μεταφέρει το δίκαιο της ΕΕ στο εθνικό δίκαιο συμμορφώνεται πλήρως με τον Χάρτη.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε να εξετάσει περισσότερες δυνατότητες χρηματοδότησης θεσμοθετημένων φορέων για την προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως οι εθνικοί οργανισμοί για την προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι φορείς ισότητας ή οι οργανισμοί διαμεσολάβησης, προκειμένου να συνδράμει τους εν λόγω φορείς στην ανάπτυξη εμπειρογνωσίας σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη σε εθνικό επίπεδο. Με τον τρόπο αυτόν μπορεί να διευκολυνθεί ο ρόλος τους στην παροχή συνδρομής στα κράτη μέλη όσον αφορά την εφαρμογή του Χάρτη, μεταξύ άλλων κατά τη θέσπιση νομοθεσίας και τη χάραξη πολιτικής, καθώς και κατά τη χρήση των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων.

ΓΝΩΜΗ 1.3 ΤΟΥ FRA

Κατά την αναθεώρηση της ευρωπαϊκής στρατηγικής για τη δικαστική κατάρτιση 2011-2020, η ΕΕ θα πρέπει να παράσχει στοχευμένη και πρακτική κατάρτιση σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Ευκαιρίες κατάρτισης σχετικά με τον Χάρτη θα πρέπει επίσης να προαχθούν στο πλαίσιο άλλων πολιτικών και προγραμμάτων της ΕΕ προκειμένου να διασφαλιστεί ότι επαγγελματίες του νομικού κλάδου και δημόσιοι υπάλληλοι, καθώς και εμπειρογνώμονες που εργάζονται σε εθνικούς θεσμοθετημένους φορείς για την προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μπορούν επίσης να επωφεληθούν από προγράμματα κατάρτισης που παρέχονται τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να παρέχουν στους δικαστές τους και σε άλλους επαγγελματίες του νομικού κλάδου τακτική, στοχευμένη και βασιζόμενη στις ανάγκες κατάρτιση σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη. Οι εθνικοί οργανισμοί για την προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τα δίκτυά τους σε επίπεδο ΕΕ θα πρέπει να διαθέτουν επαρκείς πόρους για την κατάρτιση του προσωπικού τους σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη.

Τα συμπεράσματα του Συμβουλίου του 2019 για τον Χάρτη ενθαρρύνουν τα κράτη μέλη «να διασφαλίσουν συνεκτικότητα μεταξύ του Χάρτη και των εθνικών διαδικαστικών κανόνων τους». Οι εθνικοί νομοθέτες έχουν την ευθύνη να διασφαλίζουν τη συνέπεια με τον Χάρτη όταν ενσωματώνουν τη νομοθεσία της ΕΕ στο εθνικό δίκαιο. Ωστόσο, στους εθνικούς διαδικαστικούς κανόνες σχετικά με τις εκτιμήσεις επιπτώσεων και τον νομικό έλεγχο –σε αντίθεση με τους κανόνες που χρησιμοποιούνται από την ΕΕ– σπάνια γίνεται μνεία στον Χάρτη.

Πολλές από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που συνεργάζονται με τον FRA στο πλαίσιο της πλατφόρμας θεμελιωδών δικαιωμάτων ζητούν να αυξηθεί η χρηματοδότηση για κατάρτιση σχετικά με τον Χάρτη, ενώ καλούν επίσης την ΕΕ να εντείνει τις προσπάθειές της για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής του Χάρτη από τα κράτη μέλη. Ορισμένες οργανώσεις ζητούν επίσης την έκδοση πρακτικών κατευθυντήριων γραμμών εφαρμογής, οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν τους εθνικούς φορείς στην εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ σύμφωνα με τον Χάρτη.

Από έρευνα του FRA προκύπτει ότι οι εθνικοί οργανισμοί για την προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν αξιοποιούν τις πλήρεις δυνατότητες του Χάρτη. Στα συμπεράσματα που εξέδωσε το Συμβούλιο το 2019 υπογραμμίζεται ότι οι εν λόγω οργανισμοί διαδραματίζουν «καίριο ρόλο στην προστασία και την προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και στη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τον Χάρτη». Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται η παροχή συμβουλών στους εθνικούς νομοθέτες σχετικά με τη θέσπιση μελλοντικών συναφών νομοθετικών διατάξεων και πολιτικών. Τα ενωσιακά και εθνικά συστήματα χρηματοδότησης μπορούν να συνδράμουν τους εθνικούς οργανισμούς στην προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και άλλους φορείς με αρμοδιότητες στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ώστε να αποκτήσουν εμπειρογνωσία σχετικά με τον Χάρτη.

Οι επαγγελματίες του νομικού κλάδου και οι υπάλληλοι της δημόσιας διοίκησης χρειάζονται εξειδικευμένη κατάρτιση για την αποτελεσματική εφαρμογή του Χάρτη, ο οποίος αποτελεί συγκριτικά νέα πράξη. Για πολλούς επαγγελματίες του νομικού κλάδου που εκπαιδεύτηκαν στον τομέα του δικαίου πριν από πολλά χρόνια, ο Χάρτης δεν αποτελούσε μέρος των εκπαιδευτικών τους προγραμμάτων. Η χρήση του Χάρτη απαιτεί άρτια γνώση της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ). Οι επαγγελματίες του νομικού κλάδου πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με την εν λόγω νομολογία ώστε να είναι σε θέση να κατανοούν πότε εφαρμόζεται ο Χάρτης, αν μια συγκεκριμένη διάταξη του Χάρτη συνιστά δικαίωμα ή αρχή και αν μπορεί να εφαρμοστεί μεταξύ ιδιωτών (οριζόντιο άμεσο αποτέλεσμα) σε ένα δεδομένο πλαίσιο.

Η δικαστική κατάρτιση σπανίως εστιάζει στα θεμελιώδη δικαιώματα. Επιπλέον, ο βαθμός αξιοποίησης της διαθέσιμης κατάρτισης από τους επαγγελματίες του κλάδου παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών. Από έρευνα του FRA προκύπτει ότι οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για τα ανθρώπινα δικαιώματα σπανίως προσφέρουν ή συμμετέχουν σε κατάρτιση σχετικά με τον Χάρτη. Λιγότερα από τα μισά εκ των 25 εθνικών ιδρυμάτων δικαστικής κατάρτισης που ερωτήθηκαν από τον FRA αναφέρουν ότι κατά την τελευταία δεκαετία παρασχέθηκε περισσότερη κατάρτιση ή επιτεύχθηκε μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση σχετικά με τον Χάρτη.

Η ανταλλαγή εμπειριών που σχετίζονται με την εφαρμογή του Χάρτη είναι καθοριστικής σημασίας για δύο λόγους. Πρώτον, οι άνθρωποι εξακολουθούν να διαθέτουν περιορισμένη πείρα ως προς τη χρήση του Χάρτη· είναι ακόμη πρωτοπόροι. Δεύτερον, πολλές υποθέσεις στις οποίες ο Χάρτης διαδραματίζει ρόλο έχουν διακρατική διάσταση, για παράδειγμα σε περίπτωση που περιλαμβάνουν ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Αυτό καθιστά ιδιαίτερα σημαντικές τις διεθνείς ανταλλαγές πρακτικών.

Το Συμβούλιο ανέθεσε πρόσφατα στην ομάδα εργασίας του Συμβουλίου για τα θεμελιώδη δικαιώματα, τα δικαιώματα του πολίτη και την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων (FREMP) τη διεξαγωγή ετήσιου διαλόγου σχετικά με τον Χάρτη. Με τον τρόπο αυτόν αναγνωρίζεται η προστιθέμενη αξία αυτών των ανταλλαγών. Κατά τη συζήτηση θα αξιοποιηθεί μια στέρεη βάση τεκμηρίωσης.

ΓΝΩΜΗ 1.4 ΤΟΥ FRA

Το Συμβούλιο και τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίσουν την τακτική επικαιροποίηση της νέας ενότητας που εισήχθη στην πλατφόρμα ηλεκτρονικής δικαιοσύνης, η οποία συγκεντρώνει εμπειρίες και δραστηριότητες που σχετίζονται με τον Χάρτη. Θα πρέπει επίσης να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση των αρμόδιων εθνικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών οργανισμών για την προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των παραγόντων της κοινωνίας των πολιτών, της ακαδημαϊκής κοινότητας και των επαγγελματικών ενώσεων, σχετικά με αυτό το νέο εργαλείο Αποδεικτικά στοιχεία, όπως αυτά που συγκεντρώνονται μέσω της νέας πλατφόρμας, θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση για τις νέες, σχετικές με τον Χάρτη ανταλλαγές στο πλαίσιο της ομάδας εργασίας του Συμβουλίου για τα θεμελιώδη δικαιώματα, τα δικαιώματα του πολίτη και την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων (FREMP).

Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη θα πρέπει να διερευνήσουν τις δυνατότητες αξιοποίησης πρόσθετων φόρουμ και ευκαιριών για την ανταλλαγή απόψεων με σκοπό τη συμμετοχή δικαστών, εθνικών κοινοβουλίων και της κοινωνίας των πολιτών από ολόκληρη την ΕΕ. Για παράδειγμα, τα εθνικά κοινοβούλια θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν ως φόρουμ τέτοιου είδους τη Διάσκεψη των Επιτροπών Ευρωπαϊκών Υποθέσεων των Κοινοβουλίων της ΕΕ (COSAC). Επιπλέον, διάφορα δίκτυα θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν την προηγούμενη εμπειρία και να συμμετέχουν σε τακτικούς διαλόγους σχετικά με τον Χάρτη μεταξύ των εθνικών δικαστικών αρχών. Στα δίκτυα αυτά περιλαμβάνονται το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Δικαστικών (ΕΔΚΔ), το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (RJEU) και η Ένωση Συμβουλίων Επικρατείας και Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων (ACA). Θα μπορούσαν να διοργανωθούν ανταλλαγές μεταξύ σχετικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών μέσω κατάλληλων πλατφορμών. Οι μη δικαστικοί φορείς θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν παλαιότερα παραδείγματα και να καθιερώσουν τακτικές ανταλλαγές σχετικά με τον Χάρτη μέσω του Ευρωπαϊκού Δικτύου Φορέων Ισότητας (Equinet) και του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εθνικών Οργανισμών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ENNHRI). Τα αποτελέσματα των ανταλλαγών αυτών θα πρέπει να διαδίδονται στις αντίστοιχες εθνικές γλώσσες ώστε να διασφαλίζεται ότι οι πληροφορίες φθάνουν στους αρμόδιους παράγοντες σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

2

ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Η πολυαναμενόμενη οδηγία για την ίση μεταχείριση δεν εκδόθηκε το 2019, με αποτέλεσμα το νομικό πλαίσιο της ΕΕ κατά των διακρίσεων να παραμένει ελλιπές. Ωστόσο, ο διορισμός νέου Επιτρόπου Ισότητας και η έκδοση νέων νομικών πράξεων που συνδέονται με τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων έδωσαν ώθηση στην ατζέντα για την ισότητα. Η αποτελεσματικότητα και η ανεξαρτησία των φορέων ισότητας, οι οποίες αποτελούν βασικό στοιχείο του πλαισίου πολιτικής για την ισότητα, συνέχισαν να αποτελούν αντικείμενο ανησυχίας. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη ανέλαβαν πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της συλλογής και της χρήσης δεδομένων σχετικά με την ισότητα, μεταξύ άλλων μέσω δοκιμών διακρίσεων. Παράλληλα, οι εθνικές πολιτικές για την ισότητα και την απαγόρευση των διακρίσεων είχαν ως αποτέλεσμα τη θέσπιση νομοθεσίας και την κατάρτιση σχεδίων δράσης. Ορισμένα από τα μέτρα αυτά έχουν ως στόχο τη βελτίωση της προστασίας ιδιαίτερα ευάλωτων ομάδων, ενώ κάποια άλλα αποσκοπούν στην καλύτερη εφαρμογή της απαγόρευσης των διακρίσεων. Τα θεμελιώδη δικαιώματα των λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων, διεμφυλικών και μεσοφυλικών (ΛΟΑΔΜ ή ΛΟΑΤΙ) ατόμων έχουν σημειώσει πρόοδο σε αρκετά κράτη μέλη. Παράλληλα, σε άλλα κράτη μέλη υπήρξαν αντιδράσεις κατά του βασικού δικαιώματος στην απαγόρευση των διακρίσεων.

ΓΝΩΜΗ 2.1 ΤΟΥ FRA

Ο νομοθέτης της ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσει να διερευνά κάθε πιθανή μέθοδο για την έκδοση της οδηγίας για την ίση μεταχείριση χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση, λαμβανομένων υπόψη των πειστικών στοιχείων που αποδεικνύουν την ύπαρξη διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας και γενετήσιου προσανατολισμού σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η κοινωνική προστασία και η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης. Με τον τρόπο αυτόν θα διασφαλιστεί ότι η νομοθεσία της ΕΕ παρέχει ολοκληρωμένη προστασία κατά των διακρίσεων σε αυτούς τους βασικούς τομείς της ζωής.

Το άρθρο 19 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) αποτελεί τη βάση της ενωσιακής νομοθεσίας για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Έως σήμερα, το Συμβούλιο της ΕΕ έχει θεσπίσει νομοθεσία η οποία παρέχει προστασία από διακρίσεις λόγω φύλου και φυλετικής ή εθνικής καταγωγής σε βασικούς τομείς της ζωής. Σε αυτούς περιλαμβάνονται η απασχόληση και το επάγγελμα, η εκπαίδευση, η κοινωνική προστασία και η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης. Αντιθέτως, η νομοθεσία της ΕΕ παρέχει προστασία από διακρίσεις λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας και γενετήσιου προσανατολισμού μόνο στον τομέα της απασχόλησης. Ως εκ τούτου, βάσει του δικαίου της ΕΕ, ορισμένα από τα προστατευόμενα χαρακτηριστικά που ορίζονται στο άρθρο 19 της ΣΛΕΕ —φύλο και φυλετική ή εθνική καταγωγή— έχουν μεγαλύτερη προστασία από άλλα —θρησκεία ή πεποιθήσεις, ηλικία, αναπηρία και γενετήσιος προσανατολισμός.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε την πρόταση οδηγίας για την ίση μεταχείριση (COM(2008) 426) το 2008. Η εν λόγω οδηγία θα κάλυπτε αυτό το κενό επεκτείνοντας την προστασία κατά των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ηλικίας, αναπηρίας και γενετήσιου προσανατολισμού στους τομείς της εκπαίδευσης, της κοινωνικής προστασίας και της πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες.

Το 2019 καταβλήθηκαν νέες προσπάθειες για την άρση του αδιεξόδου των διαπραγματεύσεων στο Συμβούλιο σχετικά με τη συγκεκριμένη, κρίσιμα σημασίας, νομική πράξη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε τη μετάβαση από το καθεστώς ομοφωνίας σε ένα καθεστώς ειδικής πλειοψηφίας με τη χρήση της γενικής ρήτρας «γέφυρας» που προβλέπεται στο άρθρο 48 παράγραφος 7 της Συνθήκης για την ΕΕ (ΣΕΕ). Η φινλανδική προεδρία του Συμβουλίου συγκάλυψε συζήτηση προσανατολισμού των υπουργών για τη διερεύνηση πιθανών τρόπων επίτευξης προόδου. Από τη συζήτηση προέκυψε ότι πολλά κράτη μέλη της ΕΕ τάσσονται υπέρ της θέσπισης της οδηγίας ως μέσου για την κάλυψη των κενών στη νομοθεσία της ΕΕ, καθώς και για τη διασφάλιση του δικαιώματος κάθε προσώπου σε ισότιμη μεταχείριση. Ωστόσο, μέχρι το τέλος του έτους το Συμβούλιο δεν είχε επιτύχει ακόμη την απαιτούμενη συναίνεση.

Οι διακρίσεις και οι ανισότητες για διάφορους λόγους εξακολουθούν να υφίστανται στην καθημερινή ζωή σε ολόκληρη την ΕΕ, όπως επιβεβαιώνεται από τα ευρήματα ερευνών του FRA, του Ειδικού Ευρωβαρομέτρου για τις διακρίσεις στην ΕΕ και εθνικών μελετών που βασίζονται σε δοκιμές διακρίσεων και δημοσιεύτηκαν το 2019. Τα άτομα που υφίστανται διακρίσεις σπανίως τις καταγγέλλουν σε οποιαδήποτε αρχή, όπως καταδεικνύεται συστηματικά από έρευνες του FRA. Και τούτο παρά το γεγονός ότι όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ διαθέτουν φορείς ισότητας, σύμφωνα με τις επιταγές της οδηγίας για τη φυλετική ισότητα (2000/43/ΕΚ) και διάφορων οδηγιών σχετικά με την ισότητα των φύλων.

Ένα από τα βασικά καθήκοντα των εν λόγω φορέων ισότητας είναι η παροχή ανεξάρτητης βοήθειας στα θύματα διακρίσεων για την προώθηση των καταγγελιών τους. Όταν τα θύματα ερωτώνται γιατί δεν καταγγέλλουν διακρίσεις, η συχνότερη απάντηση που δίνουν είναι ότι θεωρούν ότι δεν θα αλλάξει τίποτα. Αυτό υποδηλώνει την ύπαρξη προκλήσεων ως προς την αποτελεσματικότητα, την ανεξαρτησία και την επάρκεια των ανθρώπων, οικονομικών και τεχνικών πόρων των φορέων ισότητας· οι προκλήσεις αυτές αντικατοπτρίζονται επίσης στις ανά χώρα εκθέσεις που δημοσιεύτηκαν το 2019 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) του Συμβουλίου της Ευρώπης, στο πλαίσιο του πέμπτου κύκλου παρακολούθησής της.

Τα δεδομένα σχετικά με την ισότητα είναι απαραίτητα για τη διαμόρφωση τεκμηριωμένων πολιτικών κατά των διακρίσεων, την παρακολούθηση των τάσεων και την αξιολόγηση της εφαρμογής της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων. Ωστόσο, όπως αναγνωρίζει η ομάδα υψηλού επιπέδου της ΕΕ για τη μη διακριτική μεταχείριση, την ισότητα και την πολυμορφία, τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν εφαρμόζουν ακόμη συντονισμένη προσέγγιση όσον αφορά τη συλλογή και τη χρήση δεδομένων σχετικά με την ισότητα.

Η ομάδα υψηλού επιπέδου αναγνωρίζει και άλλες προκλήσεις που είναι κοινές για τα κράτη μέλη. Στις προκλήσεις αυτές περιλαμβάνεται η ανισοροπία στους λόγους διακρίσεων και στους τομείς της ζωής για τους οποίους συλλέγονται δεδομένα, καθώς και η ανεπαρκής διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της συλλογής δεδομένων. Οι *κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της συλλογής και χρήσης δεδομένων σχετικά με την ισότητα (Guidelines on improving the collection and use of equality data)* που εκδόθηκαν από την ομάδα υψηλού επιπέδου το 2018 παρέχουν συγκεκριμένη καθοδήγηση για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών σε εθνικό επίπεδο.

Το 2019 η υποομάδα για τα δεδομένα σχετικά με την ισότητα, η οποία εντάσσεται στην ομάδα υψηλού επιπέδου, δημοσίευσε υπό την καθοδήγηση του FRA δύο πρόσθετα εργαλεία. Η συλλογή πρακτικών για τα δεδομένα σχετικά με την ισότητα αποτελεί πηγή έμπνευσης για την εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών στην πράξη. Το εργαλείο διαγνωστικής χαρτογράφησης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον εντοπισμό κενών όσον αφορά τα δεδομένα και ως βάση για την ανάπτυξη ενός κόμβου δεδομένων σχετικά με την ισότητα. Ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ εφαρμόζουν ήδη ως βάση για την υλοποίηση βελτιώσεων τόσο τις κατευθυντήριες γραμμές όσο και τα συμπληρωματικά εργαλεία. Παρότι οι κατευθυντήριες γραμμές αφορούν τα κράτη μέλη, τα θεσμικά όργανα και οι οργανισμοί της ΕΕ μπορούν επίσης να

επίσης να τις εφαρμόζουν κατ' αναλογία με σκοπό την ενίσχυση της παρακολούθησης της πολυμορφίας.

Κατά τη διάρκεια του έτους αυξήθηκαν οι δοκιμές διακρίσεων με σκοπό την παραγωγή αντικειμενικών αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με τις διακρίσεις. Τα στοιχεία αυτά συμπληρώνουν με χρήσιμο τρόπο άλλες πηγές, όπως μελέτες σχετικά με εμπειρίες διακρίσεων. Επιπλέον, διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ έδωσαν μεγαλύτερη προσοχή στις διακρίσεις που προκύπτουν από τον συνδυασμό ή την τομή περισσότερων του ενός λόγων, δηλαδή στις πολλαπλές και διατομεακές διακρίσεις.

ΓΝΩΜΗ 2.2 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίσουν τη δυνατότητα των φορέων ισότητας να εκτελούν αποτελεσματικά τα καθήκοντα που τους ανατίθενται στο πλαίσιο της νομοθεσίας της ΕΕ κατά των διακρίσεων. Αυτό προϋποθέτει τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας και της επάρκειας πόρων των φορέων ισότητας. Για τον σκοπό αυτό τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τα πρότυπα για τους φορείς ισότητας, καθώς και την αναθεωρημένη γενική σύσταση πολιτικής αριθ. 2 της ECRI.

ΓΝΩΜΗ 2.3 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειες για την υιοθέτηση συντονισμένης προσέγγισης όσον αφορά τη συλλογή δεδομένων σχετικά με την ισότητα, ώστε τα δεδομένα αυτά να χρησιμοποιούνται ως βάση για τη διαμόρφωση βασισμένων σε στοιχεία πολιτικών στον τομέα της ισότητας και της καταπολέμησης των διακρίσεων. Θα πρέπει να βασίζονται σε ένα ολοκληρωμένο σύνολο εργαλείων συλλογής δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων ερευνών και δοκιμών διακρίσεων, και να αναπτύσσουν στρατηγικές για την επαρκή αποτύπωση καταστάσεων στις οποίες οι διαφορετικοί λόγοι διάκρισης τέμνονται ή επιδρούν συνδυαστικά. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της συλλογής και χρήσης δεδομένων σχετικά με την ισότητα, οι οποίες εκδόθηκαν από την ομάδα υψηλού επιπέδου της ΕΕ για τη μη διακριτική μεταχείριση, την ισότητα και την πολυμορφία. Θα μπορούσαν επίσης να χρησιμοποιήσουν το εργαλείο χαρτογράφησης και τη συλλογή πρακτικών που συμπληρώνουν τις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές. Τα θεσμικά όργανα και οι οργανισμοί της ΕΕ θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο εφαρμογής αυτών των κατευθυντήριων γραμμών στο πλαίσιο των δομών τους.

ΓΝΩΜΗ 2.4 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ παροτρύνονται να συνεχίσουν να θεσπίζουν και να εφαρμόζουν συγκεκριμένα μέτρα ώστε να διασφαλίζεται η δυνατότητα των λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων, διεμφυλικών και μεσοφυλικών (ΛΟΑΔΜ) ατόμων να απολαμβάνουν πλήρως τα θεμελιώδη δικαιώματά τους βάσει του ενωσιακού και του εθνικού δικαίου. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα για την αντιμετώπιση των επιβλαβών επιπτώσεων των ομοφοβικών και τρανσοφοβικών δηλώσεων δημόσιων αρχών ή υπαλλήλων. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάζουν τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία για τις διακρίσεις, συμπεριλαμβανομένων των δεδομένων από τη δεύτερη έρευνα του FRA για τα άτομα ΛΟΑΔΜ, με σκοπό τον εντοπισμό και την κατάλληλη αντιμετώπιση των κενών προστασίας. Ειδικότερα, θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα για την ασφάλεια των ατόμων ΛΟΑΔΜ νεαρής ηλικίας στο σχολείο.

Τον Φεβρουάριο του 2019 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εκδώσει νέο στρατηγικό έγγραφο για την προαγωγή της ισότητας για τα άτομα ΛΟΑΤΙ κατά τα επόμενα έτη. Το έγγραφο αυτό θα αποτελέσει συνέχεια του καταλόγου δράσεων της Επιτροπής για την προαγωγή της ισότητας των ΛΟΑΔΜ κατά την περίοδο 2016-2019. Στο πρόγραμμα εργασιών της για το 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμπεριέλαβε ειδική στρατηγική για τη διασφάλιση της ισότητας των ατόμων ΛΟΑΤΙ σε ολόκληρη την ΕΕ.

Το 2019 σημειώθηκε πρόοδος ως προς τα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων ΛΟΑΤΙ σε αρκετά κράτη μέλη. Ειδικότερα, τα ομόφυλα ζευγάρια απέκτησαν περισσότερα δικαιώματα, ενώ η νομοθεσία κατά των διακρίσεων διευρύνθηκε ώστε να καλύπτει ρητά την ταυτότητα φύλου ή τον φυλετικό χαρακτήρα.

Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη τα κοινοβούλια απέρριψαν νομοσχέδια που αποσκοπούσαν στη νομική αναγνώριση των ομόφυλων ζευγαριών. Σε κάποια άλλα κράτη μέλη, το δικαίωμα στην απαγόρευση των διακρίσεων ή η ελευθερία του συνέρχεσθαι υπέστησαν πλήγμα όσον αφορά την ισότητα των ατόμων ΛΟΑΤΙ.

Το 2019 ο FRA διεξήγαγε τη δεύτερη έρευνά του για τα άτομα ΛΟΑΤΙ. Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι τα άτομα ΛΟΑΤΙ εξακολουθούν να υφίστανται διακρίσεις σε πολλούς τομείς της ζωής. Στις 18 Δεκεμβρίου το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα σχετικά με τις δημόσιες διακρίσεις και τη ρητορική μίσους κατά των ατόμων ΛΟΑΤΙ. Στο ψήφισμα καταγράφονται οι τρέχουσες ανησυχητικές τάσεις που παρατηρούνται σε ολόκληρη την ΕΕ. Σε αυτές περιλαμβάνονται «επιθέσεις σε κοινωνικά κέντρα ΛΟΑΤΙ σε διάφορα κράτη μέλη, ομοφοβικές δηλώσεις και ρητορική μίσους με στόχο άτομα ΛΟΑΤΙ, ιδίως στο πλαίσιο των εκλογών, και νομικές πράξεις που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν για τον περιορισμό των μέσων ενημέρωσης, της εκπαίδευσης και της πρόσβασης σε άλλες μορφές περιεχομένου με τρόπο που περιορίζει αδικαιολόγητα την ελευθερία έκφρασης όσον αφορά ζητήματα που σχετίζονται με τα άτομα ΛΟΑΤΙ».

3

ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ, ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ

Δεκαεννέα έτη μετά την έκδοση της οδηγίας για τη φυλετική ισότητα και 11 έτη μετά την έκδοση της απόφασης-πλαisiού για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, πολλά κράτη μέλη δεν είχαν μεταφέρει στο εθνικό τους δίκαιο και εφαρμόσει με ορθό τρόπο τη σχετική ενωσιακή νομοθεσία. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τα εθνικά δικαστήρια καθορίζουν πρότυπα σχετικά με τα όρια της ελευθερίας του λόγου, την υποκίνηση μίσους και τη ρητορική μίσους. Το 2019 σημειώθηκαν ορισμένες εξελίξεις σε επίπεδο πολιτικής της ΕΕ όσον αφορά τον αντισημιτισμό, αλλά πολύ λίγες όσον αφορά τον ρατσισμό και την ξενοφοβία. Ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν πολιτικές για την καλύτερη αντιμετώπιση του ρατσισμού και την ενθάρρυνση των ατόμων να καταγγέλλουν τα εγκλήματα μίσους, ωστόσο η αξιολόγηση των επιπτώσεών τους παρέμεινε δυσχερής. Σύμφωνα με τα ευρήματα ερευνών και δημοσκοπήσεων, τα άτομα που προέρχονται από μειονότητες και οι μετανάστες συνέχισαν να υφίστανται παρενόχληση, βία, καθώς και εθνοτικές και φυλετικές διακρίσεις, σε διάφορους τομείς της ζωής στην ΕΕ. Όπως προέκυψε από έρευνα σε διάφορα κράτη μέλη, οι διακρίσεις λόγω εθνοτικού χαρακτηρισμού εξακολούθησαν να αποτελούν διαρκή πρόκληση το 2019.

Το άρθρο 1 της απόφασης-πλαisiού για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας (2008/913/ΔΕΥ) περιγράφει τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνουν τα κράτη μέλη για την τιμωρία των εκ προθέσεως τελούμενων πράξεων ρατσισμού και ξενοφοβίας. Το άρθρο 4 επιβάλλει επίσης στα δικαστήρια να θεωρούν τα κίνητρα προκαταλήψεων επιβαρυντικές περιστάσεις ή να τα λαμβάνουν υπόψη κατά την επιμέτρηση της ποινής που επιβάλλεται στους δράστες. Η αιτιολογική σκέψη 63 της οδηγίας για τα δικαιώματα των θυμάτων (2012/29/ΕΕ) επιβεβαιώνει ότι, προκειμένου να ενθαρρυνθεί και να διευκολυνθεί η υποβολή καταγγελιών εγκλημάτων, οι επαγγελματίες του κλάδου θα πρέπει να εκπαιδεύονται και θα πρέπει να θεσπίζονται μέτρα για την υποβολή καταγγελιών από μέρους τρίτων. Η εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ συνεπάγεται τη διασφάλιση της δυνατότητας των θυμάτων και των μαρτύρων να καταγγέλλουν εγκλήματα μίσους, καθώς και τη διασφάλιση της ταυτοποίησης των θυμάτων εγκλημάτων μίσους από την αστυνομία και την καταγραφή των ρατσιστικών κινήτρων κατά τον χρόνο της καταγγελίας.

Όπως δείχνουν οι εκθέσεις των διεθνών οργανισμών παρακολούθησης και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, έως το 2019 αρκετά κράτη μέλη δεν είχαν μεταφέρει πλήρως και ορθά τις διατάξεις της απόφασης-πλαisiού στο εθνικό τους δίκαιο. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τα εθνικά δικαστήρια έθεσαν όρια στη χρήση της ελευθερίας του λόγου ως αιτιολόγηση της εχθρικής ρητορικής και της υποκίνησης μίσους. Ορισμένα κράτη μέλη εξέδωσαν κατευθυντήριες γραμμές για τα άτομα που εργάζονται στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης όσον αφορά τη διερεύνηση και τη δίωξη των εγκλημάτων μίσους. Για την αντιμετώπιση της υποβολής περιορισμένου αριθμού καταγγελιών, ορισμένα κράτη μέλη προήγαγαν την υποβολή καταγγελιών εκ μέρους τρίτων και τη συμμετοχή της κοινότητας. Παρ' όλα αυτά, τα εγκλήματα μίσους εξακολουθούν να μην καταγγέλλονται και να μην καταγράφονται, ενώ η συλλογή δεδομένων σε εθνικό επίπεδο όσον αφορά τα εγκλήματα μίσους είναι ανεπαρκής, όπως προκύπτει συστηματικά από έρευνες και άλλες μελέτες του FRA.

ΓΝΩΜΗ 3.1 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να μεταφέρουν πλήρως και ορθά στο εθνικό τους δίκαιο και να εφαρμόζουν τις διατάξεις της απόφασης-πλαisiού για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Επιπλέον, θα πρέπει να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για την ποινικοποίηση των εγκλημάτων που υποκινούνται από προκαταλήψεις (εγκλήματα μίσους), αντιμετωπίζοντας ως επιβαρυντικό στοιχείο τα ρατσιστικά και ξενοφοβικά κίνητρα.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εφαρμόζουν μέτρα τα οποία ενθαρρύνουν την καταγγελία εγκλημάτων μίσους και διευκολύνουν την παραπομπή των θυμάτων σε υπηρεσίες υποστήριξης. Επιπλέον, θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι κάθε εικαζόμενο έγκλημα μίσους αποτελεί αντικείμενο αποτελεσματικής καταγραφής, διερεύνησης, δίωξης και δίκης. Αυτό θα πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με το εφαρμοστέο εθνικό, ενωσιακό, ευρωπαϊκό και διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να καταβάλουν περαιτέρω προσπάθειες για συστηματική καταγραφή, συλλογή και ετήσια δημοσίευση δεδομένων σχετικά με τα εγκλήματα μίσους. Τα δεδομένα αυτά θα πρέπει να αναλύονται τουλάχιστον ανά κίνητρο προκατάληψης, είδος εγκλήματος και φύλο και ηλικία του θύματος ή των θυμάτων και του δράστη ή των δραστών, ώστε να είναι δυνατή η λήψη αποτελεσματικών και τεκμηριωμένων νομικών μέτρων και μέτρων πολιτικής για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου. Όλα τα δεδομένα θα πρέπει να συλλέγονται σύμφωνα με το εθνικό νομικό πλαίσιο και τη νομοθεσία της ΕΕ περί προστασίας των δεδομένων.

ΓΝΩΜΗ 3.2 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να βελτιώσουν σημαντικά την αποτελεσματικότητα των μέτρων και των θεσμικών ρυθμίσεών τους για την επιβολή της ενωσιακής και της εθνικής νομοθεσίας κατά των διακρίσεων. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι κυρώσεις είναι επαρκώς αποτελεσματικές, ανάλογες με την παράβαση και αποτρεπτικές. Με τον τρόπο αυτόν μπορούν να μειωθούν τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι εθνοτικές μειονότητες και οι μετανάστες όταν επιχειρούν να αποκτήσουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση και τις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης.

Για την καταπολέμηση ενδεχόμενων προκαταλήψεων σε βάρος ατόμων που ανήκουν σε μειονοτικές εθνοτικές ομάδες, καθώς και για τη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης και συμμετοχής στην αγορά εργασίας, τα μέτρα θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν διάφορα στοιχεία. Σε αυτά συγκαταλέγονται η θέσπιση πολιτικών για «τυφλές» προσλήψεις, η παρακολούθηση πρακτικών που εισάγουν διακρίσεις, η ενίσχυση της ευαισθητοποίησης και της κατάρτισης σχετικά με τις υποσυνείδητες προκαταλήψεις, η παροχή στήριξης στους εργοδότες και τους κοινωνικούς εταίρους για την καταπολέμηση των διακρίσεων και των εμποδίων στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, καθώς και η παροχή κατάρτισης κατά των διακρίσεων σε εργοδότες, τόσο σε ιδιωτικές εταιρείες όσο και σε δημόσιες υπηρεσίες.

ΓΝΩΜΗ 3.3 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να αναπτύξουν ειδική, πρακτική και έτοιμη προς χρήση καθοδήγηση ώστε οι αστυνομικοί να μην εφαρμόζουν διακριτικές πρακτικές εθνοτικού χαρακτήρισμού κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Η εν λόγω καθοδήγηση θα πρέπει να εκδίδεται από τις αρχές επιβολής του νόμου και να συμπεριλαμβάνεται στις τυποποιημένες επιχειρησιακές διαδικασίες της αστυνομίας, καθώς και σε κώδικες δεοντολογίας των αστυνομικών. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να κοινοποιούν συστηματικά την καθοδήγηση αυτή στα όργανα επιβολής του νόμου που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή.

Το άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω εθνοτικής καταγωγής και φυλής. Ομοίως, το άρθρο 3 της οδηγίας για τη φυλετική ισότητα (2000/43/ΕΚ) απαγορεύει κάθε διάκριση λόγω εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής όσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση, τις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, και την κοινωνική προστασία, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης. Από εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των διεθνών οργανισμών παρακολούθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων προκύπτει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να καταβάλουν περισσότερες προσπάθειες για την ορθή εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας. Όπως προκύπτει από τα ευρήματα ερευνών του FRA και άλλων οργανισμών, τα μέλη μειονοτικών εθνοτικών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών, εξακολουθούν να υφίστανται διακρίσεις σε ολόκληρη την ΕΕ και σε όλους τους τομείς της ζωής, συχνότερα μάλιστα κατά την αναζήτηση εργασίας και στέγασης.

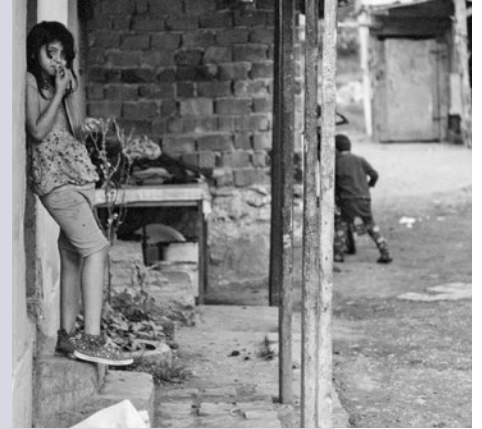

Έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε διάφορα κράτη μέλη δείχνει ότι εξακολουθούν να καταγράφονται περιστατικά εθνοτικού χαρακτήρισμού από την αστυνομία τα οποία εισάγουν διακρίσεις. Τέτοιου είδους πρακτικές μπορούν να υπονομεύσουν την εμπιστοσύνη στις αρχές επιβολής του νόμου. Επίσης, αντιβαίνουν στις αρχές της Διεθνούς Σύμβασης για την κατάργηση πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων (ICERD) και σε άλλα διεθνή πρότυπα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ενσωματώνονται στην ΕΣΔΑ και στη σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ, καθώς και στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και στην οδηγία για τη φυλετική ισότητα.

4

ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Το έτος 2019 συμπληρώθηκαν 10 έτη από την έκδοση των συμπερασμάτων του Συμβουλίου της ΕΕ για την ένταξη των Ρομά, τα οποία καταρτίστηκαν κατά την πρώτη σύσκεψη της πλατφόρμας της ΕΕ για την ένταξη των Ρομά. Το έγγραφο περιλάμβανε 10 κοινές βασικές αρχές για την ένταξη των Ρομά. Σύμφωνα με την αρχή υπ' αριθ. 4, όλες οι πολιτικές ένταξης των Ρομά πρέπει να επιδιώκουν την «ενσωμάτωση των Ρομά στον βασικό κοινωνικό κορμό (στους κρατούντες εκπαιδευτικούς θεσμούς, τη συνήθη αγορά εργασίας και τη συνήθη στέγαση)» καθώς και την υπέρβαση της «χωριστής παιδείας και στέγασης, είτε εν μέρει είτε εξ ολοκλήρου» όπου εξακολουθεί να υπάρχει. Ωστόσο, οι απτές αλλαγές ως αποτέλεσμα της δεκαετούς προσπάθειας σε ενωσιακό, διεθνές, εθνικό και τοπικό επίπεδο φαίνεται ότι είναι περιορισμένες, όπως προκύπτει από τις έρευνες και τις εκθέσεις του FRA και την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή των εθνικών στρατηγικών για την ένταξη των Ρομά - 2019. Πολλοί Ρομά εξακολουθούν να ζουν υπό συνθήκες διαχωρισμού. Αντιμετωπίζονται με εχθρότητα από γείτονες που δεν είναι Ρομά και οι ίδιοι αντιμετωπίζουν με δυσπιστία τους τοπικούς και εθνικούς πολιτικούς φορείς που δεν λαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα για την αντιμετώπιση του αντιτσιγγανισμού.

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα κράτη μέλη σχετικά με τη χρήση των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων για την αντιμετώπιση του εκπαιδευτικού και χωροταξικού διαχωρισμού (*Guidance for Member States on the use of European Structural and Investment Funds in tackling educational and spatial segregation*), σε όλες τις δραστηριότητες στέγασης και εκπαίδευσης, η αρχή της εξάλειψης του διαχωρισμού θα πρέπει να θεωρείται ως πρώτη επιλογή. Στο σημείωμα επισημαίνεται ρητά ότι θα πρέπει να αποφεύγεται η κατασκευή νέων εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων σε χωροταξικά διαχωρισμένες γειτονιές.

Μετά την τελευταία έρευνα του FRA το 2016 υπάρχουν ελάχιστα στοιχεία προόδου όσον αφορά την αντιμετώπιση του διαχωρισμού στην εκπαίδευση. Οι μαθητές Ρομά εξακολουθούν να τοποθετούνται σε χωριστές τάξεις ή σχολεία, σε ορισμένες περιπτώσεις σε διαχωρισμένα ειδικά σχολεία, παρά την ύπαρξη εργαλείων, οδηγιών και εγχειριδίων που έχουν εκπονηθεί από εμπειρογνώμονες και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με την εξάλειψη του διαχωρισμού.

ΓΝΩΜΗ 4.1 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να ενισχύσουν τις προσπάθειές τους για την εξάλειψη του σχολικού διαχωρισμού —όπως απαιτείται από την οδηγία για τη φυλετική ισότητα—, για την πρόληψη των διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής και την καταπολέμηση του αντιτσιγγανισμού. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο χρήσης διαφορετικών μεθόδων. Για παράδειγμα, θα μπορούσαν να επανεξετάσουν τις περιοχές που καλύπτονται από τις σχολικές περιφέρειες και να μεταφέρουν μαθητές Ρομά ώστε να αποφεύγεται η συγκέντρωσή τους σε ορισμένα σχολεία, παρέχοντας παράλληλα την απαραίτητη στήριξη στους μαθητές Ρομά με σκοπό τη βελτίωση των εκπαιδευτικών τους επιδόσεων και την προώθηση της ένταξής τους στις κανονικές τάξεις.

ΓΝΩΜΗ 4.2 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να ενισχύσουν τις ρυθμίσεις σχετικά με τη στέγαση που περιλαμβάνονται στις εθνικές στρατηγικές τους για την ένταξη των Ρομά ή στις ολοκληρωμένες δέσμες μέτρων πολιτικής, προκειμένου να διασφαλίσουν τη διαβίωση των Ρομά σε μη διαχωρισμένες κατοικίες κατάλληλου επιπέδου. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο να προσαρμόσουν τα εθνικά τους προγράμματα μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, ώστε να συμπεριλάβουν σε αυτά μέτρα για την αντιμετώπιση της σοβαρής στέρησης στέγης των Ρομά. Επιπλέον, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να μεριμνήσουν για την αποτελεσματική χρήση των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων για την αντιμετώπιση του στεγαστικού διαχωρισμού και τη βελτίωση της πρόσβασης σε κατάλληλη στέγαση.

ΓΝΩΜΗ 4.3 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να βελτιώσουν τις μεθοδολογίες και τα εργαλεία συλλογής δεδομένων που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση της προόδου όσον αφορά την ένταξη των Ρομά, ώστε να είναι σε θέση να συλλέγουν δεδομένα σχετικά με την ισότητα στους βασικούς θεματικούς τομείς που καλύπτονται από τη σύσταση του Συμβουλίου του 2013 για αποτελεσματικά μέτρα ένταξης των Ρομά στα κράτη μέλη. Τα δεδομένα θα πρέπει να καθιστούν δυνατή την αποτελεσματική παρακολούθηση των προσπαθειών εξάλειψης του διαχωρισμού σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, με πλήρη τήρηση των κανονισμών για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Το άρθρο 34 του Χάρτη ορίζει συγκεκριμένα ότι η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα κοινωνικής αρωγής και στεγαστικής βοήθειας προς εξασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης σε όλους όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, σύμφωνα με τους κανόνες που ορίζονται στο δίκαιο της ΕΕ και τις εθνικές νομοθεσίες για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας. Επιπλέον, διεθνείς πράξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως το Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα και ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (αναθεωρημένος), απαιτούν από τα κράτη να εξασφαλίζουν στέγαση κατάλληλου επιπέδου για όλους.

Παρά το γεγονός αυτό, πολλοί Ρομά εξακολουθούν να ζουν σε περιβάλλοντα όπου υφίσταται διαχωρισμός, συχνά υπό άθλιες συνθήκες. Όταν οι Ρομά ζουν σε σπίτια ή παραπήγματα χωρίς οικοδομικές άδειες, ορισμένες τοπικές αρχές εξακολουθούν να τους εκδιώκουν χωρίς να σέβονται τις εγγυήσεις που κατοχυρώνονται στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αφήνοντάς τους άστεγους.

Ο διαχωρισμός για λόγους εθνοτικής καταγωγής παραβιάζει το άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ για την απαγόρευση των διακρίσεων, καθώς και το άρθρο 3 για την ισότητα ευκαιριών και το άρθρο 19 για τη στέγαση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Τα μέτρα για την αντιμετώπιση του διαχωρισμού θα πρέπει να βασίζονται σε ανάλυση δεδομένων ανά εθνοτική καταγωγή. Τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ δεν διαθέτουν επί του παρόντος τέτοιου είδους στοιχεία. Ορισμένα κράτη μέλη δεν είναι πρόθυμα να συλλέξουν ή να αναγνωρίσουν την ανάγκη συλλογής δεδομένων ανά εθνοτική καταγωγή. Ωστόσο, τέτοιου είδους δεδομένα θα είναι απαραίτητα για την παρακολούθηση των προτεινόμενων αναγκαίων πρόσφορων όρων που ισχύουν για το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ + και το Ταμείο Συνοχής. Ένα από τα κριτήρια πλήρωσης για τον αναγκαίο πρόσφορο όρο 4 «Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων» απαιτεί συγκεκριμένα οι εθνικές στρατηγικές για την ένταξη των Ρομά να περιλαμβάνουν μέτρα για την πρόληψη και την εξάλειψη του διαχωρισμού.

5

ΑΣΥΛΟ, ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ, ΣΥΝΟΡΑ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ

Ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα σύνορα εξακολούθησε να αποτελεί μία από τις κορυφαίες προκλήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην ΕΕ. Υπήρξαν θάνατοι στη θάλασσα, απειλές κατά πλοίων διάσωσης ανθρωπιστικών οργανώσεων και ισχυρισμοί περί βίας και ανεπίσημων απωθήσεων. Σε μικρό αριθμό κρατών μελών, οι αιτούντες άσυλο συνέχισαν να βρίσκονται αντιμέτωποι με προβλήματα υπερπληθυσμού και έλλειψης στέγης. Κατά τον πρώτο πενταετή κύκλο των αξιολογήσεων Σένγκεν διαπιστώθηκαν κενά στα θεμελιώδη δικαιώματα στο πλαίσιο των πολιτικών επιστροφής, αλλά σε μικρότερο βαθμό στο πλαίσιο της διαχείρισης των συνόρων. Η ΕΕ θέσπισε νομοθεσία η οποία παρέχει τη νομική βάση για τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων τεχνολογίας πληροφοριών μεγάλης κλίμακας. Οι πράξεις για τη ρύθμιση των εν λόγω συστημάτων παρέχουν εγγυήσεις, ωστόσο η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από τον τρόπο εφαρμογής τους. Παράλληλα, αυξήθηκε το ποσοστό κρατήσεων παιδιών-μεταναστών. Στην περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών που έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους διαπιστώθηκαν κενά σε επίπεδο δικαιωμάτων και πρόσβασης σε υπηρεσίες, με αποτέλεσμα να υπονομεύεται η κοινωνική τους ένταξη.

Ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα σύνορα εξακολουθεί να αποτελεί μία από τις κορυφαίες προκλήσεις στην ΕΕ. Το 2019 οι ισχυρισμοί περί βίας και ανεπίσημων απωθήσεων συνεχίστηκαν. Παράλληλα, άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους στη θάλασσα κατά την προσπάθειά τους να φθάσουν στην ΕΕ, ενώ πλοία διάσωσης ανθρωπιστικών οργανώσεων αποτέλεσαν στόχο απειλών. Οι καθυστερήσεις κατά την αποβίβαση θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια και τη σωματική ακεραιότητα των μεταναστών και των προσφύγων που διασώζονται στη θάλασσα. Οι ενισχυμένες εξουσίες της ΕΕ στα σύνορα συνεπάγονται μεγαλύτερη ευθύνη όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα. Ο νομοθέτης της ΕΕ εξόπλισε τον Frontex με διάφορα εσωτερικά εργαλεία για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

ΓΝΩΜΗ 5.1 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να ενισχύσουν τα προληπτικά μέτρα που λαμβάνουν για την αντιμετώπιση της καταχρηστικής συμπεριφοράς των αρχών επιβολής του νόμου. Θα πρέπει επίσης να διερευνούν αποτελεσματικά κάθε αξιόπιστη καταγγελία περί επαναπροώθησης και άσκησης βίας από τις αρχές επιβολής του νόμου στα σύνορα, ιδίως καταγγελίες που υποβάλλονται από θεσμοθετημένους εθνικούς φορείς για την προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Θα πρέπει να συνεργάζονται με συναφείς διεθνείς οργανισμούς και τρίτες χώρες ώστε να εξασφαλιστεί η ασφαλής, ταχεία και προβλέψιμη αποβίβαση των μεταναστών και προσφύγων που διασώζονται στη θάλασσα, κατά τρόπο που συνάδει με την αρχή της μη επαναπροώθησης. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής θα πρέπει να διασφαλίζει την αποτελεσματική εφαρμογή όλων των διατάξεων για τα θεμελιώδη δικαιώματα που περιλαμβάνονται στον νέο κανονισμό του.

ΓΝΩΜΗ 5.2 ΤΟΥ FRA

Για την προώθηση του δικαιώματος των παιδιών σε προστασία και φροντίδα βάσει του διεθνούς και του ενωσιακού δικαίου, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να αναπτύξουν αξιόπιστα και αποτελεσματικά συστήματα τα οποία θα καταστούν περιττή την κράτηση παιδιών για σκοπούς ασύλου ή επιστροφής. Αυτό ισχύει ανεξάρτητα από το αν τα παιδιά βρίσκονται στην ΕΕ μόνα τους ή με την οικογένειά τους.

ΓΝΩΜΗ 5.3 ΤΟΥ FRA

Στο πλαίσιο των αξιολογήσεων Σένγκεν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στις διασφαλίσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων που περιλαμβάνονται στον κώδικα συνόρων του Σένγκεν, συμπεριλαμβανομένης της τήρησης της αρχής της μη επαναπροώθησης.

ΓΝΩΜΗ 5.4 ΤΟΥ FRA

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να αξιοποιήσει πλήρως την εμπειρογνωσία εξειδικευμένων φορέων και οργανισμών που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο, τόσο κατά τη θέση των συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας σε λειτουργία όσο και κατά την αξιολόγηση του αντικτύπου τους στα θεμελιώδη δικαιώματα.

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να εντάξουν αυστηρές διατάξεις για τα θεμελιώδη δικαιώματα σε όλες τις τεχνικές προδιαγραφές για τη λειτουργία των συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας και τη διαλειτουργικότητά τους, ιδίως όσον αφορά τις απαιτήσεις προστασίας των δεδομένων και απαγόρευσης των διακρίσεων. Με τον τρόπο αυτόν διασφαλίζεται ότι η βιομηχανία που παρέχει συστήματα αυτού του είδους δίνει τη δέουσα προσοχή στην ανάγκη συμμόρφωσης με τις σχετικές διεθνείς και ενωσιακές νομικές διατάξεις. Στα πιθανά μέτρα περιλαμβάνεται η επιβολή δεσμευτικής απαίτησης για συμμετοχή εμπειρογνομόνων στον τομέα της προστασίας δεδομένων και ειδικών για τα ανθρώπινα δικαιώματα στις ομάδες που εργάζονται για την ανάπτυξη της τεχνολογίας, ώστε να διασφαλίζεται η συμμόρφωση με τα θεμελιώδη δικαιώματα από τον σχεδιασμό.

ΓΝΩΜΗ 5.5 ΤΟΥ FRA

Στο νέο σχέδιο δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη, που προβλέπεται για το 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να υπογραμμίσει την ανάγκη συνέχισης της υποστήριξης των ασυνόδευτων παιδιών κατά τη μετάβασή τους στην ενηλικίωση. Θα πρέπει επίσης να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη της ΕΕ να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητες που προσφέρει η εθνική νομοθεσία.

Παρότι το δίκαιο της ΕΕ δεν απαγορεύει τη διοικητική κράτηση παιδιών σε συνθήκες μετανάστευσης, από τον Χάρτη και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) απορρέουν αυστηρές προϋποθέσεις. Ένα παιδί που υποβάλλει αίτηση ασύλου ή υπόκειται σε διαδικασία επιστροφής μπορεί να στερηθεί την ελευθερία του μόνον εφόσον πρόκειται για έκτακτο μέτρο έσχατης ανάγκης. Στην πράξη, ωστόσο, η κράτηση παιδιών-μεταναστών συχνά δεν αποτελεί έκτακτο μέτρο στην ΕΕ.

Ο μηχανισμός αξιολόγησης και παρακολούθησης Σένγκεν χρησιμεύει για την παρακολούθηση της εφαρμογής του κεκτημένου του Σένγκεν, του σώματος της νομοθεσίας της ΕΕ που θεσπίστηκε για την αντιστάθμιση της έλλειψης ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα. Κατά τον πρώτο πενταετή κύκλο των αξιολογήσεων Σένγκεν διαπιστώθηκαν κενά στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο των πολιτικών επιστροφής, αλλά σε μικρότερο βαθμό στο πλαίσιο της διαχείρισης των συνόρων.

Στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, η ΕΕ έχει δημιουργήσει τρία συστήματα ΤΠ μεγάλης κλίμακας και έχει θεσπίσει νομοθεσία για τη δημιουργία άλλων τριών. Τα εν λόγω συστήματα ΤΠ συμβάλλουν στη διαχείριση της μετανάστευσης, του ασύλου, των συνόρων και της αστυνομικής συνεργασίας και χρησιμεύουν, εντέλει, στην ενίσχυση της εσωτερικής ασφάλειας. Η ΕΕ κατέστησε τα οικεία συστήματα ΤΠ μεγάλης κλίμακας διαλειτουργικά και συμπεριέλαβε σχετικές διασφαλίσεις για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Ωστόσο, τα συστήματα πρέπει να εφαρμόζουν αυτές τις διασφαλίσεις στην πράξη. Βάσει των κανονισμών για τη διαλειτουργικότητα, η Επιτροπή πρέπει να αξιολογεί τον αντίκτυπο της διαλειτουργικότητας στα θεμελιώδη δικαιώματα και στο δικαίωμα στη μη διάκριση.

Στην περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών που έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους, διαπιστώνονται κενά σε επίπεδο δικαιωμάτων και πρόσβασης σε υπηρεσίες. Η κατάσταση αυτή υπονομεύει την πορεία τους προς την κοινωνική ένταξη. Πολλά κράτη μέλη της ΕΕ διαθέτουν ρυθμίσεις για την παροχή στοχευμένης στήριξης στα άτομα αυτά, ακόμη και μετά την ενηλικίωσή τους. Στην πράξη, ωστόσο, ελάχιστα παιδιά επωφελούνται από στήριξη αυτού του είδους.

6

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Το 2019 ήταν το πρώτο πλήρες έτος εφαρμογής του γενικού κανονισμού για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ). Με ανανεωμένη και διευρυμένη εντολή, οι εποπτικές αρχές προστασίας δεδομένων ηγήθηκαν της διαδικασίας επιβολής σε ολόκληρη την ΕΕ. Βρέθηκαν αντιμέτωπες με μεγάλο, και συνεχώς αυξανόμενο, φόρτο εργασίας. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που ειδικεύονται στην προστασία των δεδομένων αποδείχθηκαν ισχυροί σύμμαχοι στην εφαρμογή του ΓΚΠΔ. Παράλληλα, η συνεχώς αυξανόμενη χρήση νέων τεχνολογιών, όπως η τεχνητή νοημοσύνη και η αναγνώριση προσώπου, εξακολούθησε να εγείρει προκλήσεις στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων όσον αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων. Όπως και τα προηγούμενα έτη, η κατάχρηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και των νέων τεχνολογιών απείλησε τόσο τα θεμελιώδη δικαιώματα όσο και τις δημοκρατικές διαδικασίες. Εξακολούθησαν να υπάρχουν προκλήσεις ως προς το παράνομο διαδικτυακό περιεχόμενο και την παραπληροφόρηση, κατάσταση που ώθησε τους εθνικούς και διεθνείς ενδιαφερόμενους φορείς να επανεξετάσουν τις νομικές και τεχνικές οδούς για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.

Από την έναρξη ισχύος του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων, ο φόρτος εργασίας των εποπτικών αρχών προστασίας δεδομένων είναι πρωτοφανής. Ο αριθμός των ερευνών και των καταγγελιών διπλασιάστηκε στην πλειονότητα των κρατών μελών της ΕΕ. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι επαφές με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που επεξεργάζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τριπλασιάστηκαν. Παράλληλα, οι εποπτικές αρχές έπρεπε να διοργανώσουν δραστηριότητες ευαισθητοποίησης και κατάρτισης για την επεξήγηση των απαιτήσεων της προστασίας δεδομένων τόσο σε φυσικά πρόσωπα όσο και σε επαγγελματίες του τομέα της προστασίας δεδομένων.

Το 2019 οι οικονομικοί και ανθρώπινοι πόροι αυξήθηκαν για διάφορες εποπτικές αρχές προστασίας δεδομένων, αλλά αρκετές από τις αρχές αυτές επισήμαναν ότι οι πόροι εξακολουθούν να μην επαρκούν για να ανταπεξέλθουν στον φόρτο εργασίας. Η κατάσταση αυτή θα μπορούσε εντέλει να θέσει σε κίνδυνο την εκπλήρωση της εντολής των αρχών.

ΓΝΩΜΗ 6.1 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι εθνικές εποπτικές αρχές προστασίας δεδομένων λαμβάνουν επαρκείς πόρους ώστε να είναι σε θέση να εκτελέσουν αποτελεσματικά τις εντολές τους. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να υποστηρίζουν τη διενέργεια ανεξάρτητου και αντικειμενικού ελέγχου όσον αφορά τον φόρτο εργασίας των εθνικών εποπτικών αρχών προστασίας δεδομένων, ούτως ώστε να αξιολογείται κατά πόσον οι τρέχοντες προϋπολογισμοί και ανθρώπινοι πόροι τούς επιτρέπουν να ανταποκριθούν στις εντολές και στα καθήκοντά τους.

ΓΝΩΜΗ 6.2 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εξασφαλίζουν την επαρκή χρηματοδότηση των ειδικευμένων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών ως βασικών ενδιαφερόμενων φορέων για την εφαρμογή και την επιβολή των κανόνων για την προστασία των δεδομένων. Συνιστάται ιδιαίτερα στα κράτη μέλη της ΕΕ να κάνουν χρήση της ρήτρας επιφύλαξης του άρθρου 8ο παράγραφος 2 του ΓΚΠΔ στην εθνική νομοθεσία, ώστε οι ειδικευμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να μπορούν να υποβάλλουν καταγγελίες σχετικά με παραβιάσεις της προστασίας των δεδομένων, ανεξάρτητα από το αν τους έχει ανατεθεί ή όχι σχετική εντολή από το υποκείμενο των δεδομένων.

ΓΝΩΜΗ 6.3 ΤΟΥ FRA

Η ΕΕ και οι εθνικοί νομοθέτες θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι τόσο τα μελλοντικά και τα ισχύοντα κανονιστικά πλαίσια όσο και το προπαρασκευαστικό νομοθετικό έργο της ΕΕ διαλαμβάνουν και προάγουν διαφανείς και ενδεδειγμένες εκτιμήσεις επιπτώσεων στα θεμελιώδη δικαιώματα κάθε φορά που χρησιμοποιούνται τεχνολογίες τεχνητής νοημοσύνης. Συμπληρωματικά, η εποπτεία των ανεξάρτητων εποπτικών φορέων είναι ουσιώδης για τη διασφάλιση της λογοδοσίας, της αξιοπιστίας και της δικαιοσύνης.

Η νομική και τεχνική εμπειρογνώσια των ειδικευμένων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών είναι κεφαλαιώδους σημασίας για την άσκηση των δικαιωμάτων στην προστασία των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής. Το δικαίωμα των υποκειμένων των δεδομένων –το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 8ο παράγραφος 1 του ΓΚΠΔ– να αναθέσουν σε μη κερδοσκοπικό φορέα, οργάνωση ή ένωση την εκπροσώπησή τους αποτελεί ευπρόσδεκτο βήμα. Ωστόσο, ελάχιστα κράτη μέλη έχουν κάνει χρήση του άρθρου 8ο παράγραφος 2, το οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη να παρέχουν στους φορείς αυτούς τη δυνατότητα κίνησης νομικών διαδικασιών χωρίς ανάθεση από τα υποκείμενα των δεδομένων.

Όπως και στην περίπτωση των εποπτικών αρχών, ο φόρτος εργασίας των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών από πλευράς ερευνών και καταγγελιών έχει αυξηθεί σημαντικά από την έναρξη ισχύος του ΓΚΠΔ. Ωστόσο, οι οργανώσεις αυτές βρίσκονται αντιμέτωπες με πρόσθετες προκλήσεις λόγω ανεπάρκειας πόρων. Επιπλέον, η απόδειξη πιθανών παραβιάσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι δυσχερής, λαμβανομένης υπόψη της τεχνικής πολυπλοκότητας που ενέχει.

Διεξάγεται αγώνας ταχύτητας για την καινοτομία και την ανάπτυξη εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης, και η ΕΕ καταβάλλει προσπάθειες για να ηγηθεί αυτής της διαδικασίας. Διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ που χρησιμοποιούν την τεχνητή νοημοσύνη στον τομέα της ασφάλειας και στους κοινωνικοοικονομικούς τομείς βρέθηκαν αντιμέτωπα με σημαντικές προκλήσεις ως προς τη διασφάλιση της διαφάνειας της τεχνολογίας. Παρά τις συνεχιζόμενες προσπάθειες ευαισθητοποίησης σχετικά με τη δεοντολογική χρήση της τεχνητής νοημοσύνης, οι Ευρωπαίοι εξακολουθούν να αγνοούν τις επιπτώσεις της στα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή ή στην απαγόρευση των διακρίσεων, καθώς και τον ακριβή τρόπο χρήσης της τεχνολογίας τεχνητής νοημοσύνης. Για παράδειγμα, είναι δύσκολο να αποδειχθεί η ύπαρξη διακρίσεων όταν στην αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων χρησιμοποιούνται πολύπλοκοι αλγόριθμοι. Επιπλέον, η κατάρτιση προφίλ μέσω της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων μπορεί να οδηγήσει δυνητικά σε κοινωνικό αποκλεισμό, ενδεχόμενο που τα κράτη μέλη

θεωρούν σημαντικό κοινωνικό κίνδυνο. Ορισμένες δικαστικές υποθέσεις διαμορφώνουν ήδη τη διαδικασία χάραξης πολιτικής και τις νομοθετικές διαδικασίες, προωθώντας παράλληλα αλλαγές σε αυτές. Δεν υπάρχει παγιωμένος τρόπος διασφάλισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων και παρακολούθησης της συμμόρφωσης πριν τελεστούν πράγματι παραβιάσεις.

Πέντε έτη αφότου το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) ακύρωσε την οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων (2006/24/ΕΚ), έχει σημειωθεί περιορισμένη πρόοδος σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών όσον αφορά την προσαρμογή των υφιστάμενων κανόνων στις απαιτήσεις που καθορίζονται στη νομολογία του ΔΕΕ. Οι περισσότερες προσπάθειες των κρατών μελών επικεντρώνονται στις απαιτήσεις για τη νόμιμη πρόσβαση των αρχών επιβολής του νόμου στα δεδομένα που διατηρούν οι πάροχοι υπηρεσιών. Ωστόσο, με ελάχιστες εξαιρέσεις, τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν διατηρήσει ένα καθεστώς γενικής διατήρησης δεδομένων που καλύπτει όλους τους συνδρομητές και τους εγγεγραμμένους χρήστες, όλα τα μέσα ηλεκτρονικής επικοινωνίας και όλα τα δεδομένα κίνησης, και δεν προβλέπει κανέναν είδος διαφοροποίησης, περιορισμό ή εξαίρεση ανάλογα με τον σκοπό. Τα εθνικά δικαστήρια ζητούν περαιτέρω διευκρινίσεις από το ΔΕΕ σχετικά με τα κριτήρια που έχει θεσπίσει σε προηγούμενες υποθέσεις, και εκκρεμεί μια σειρά σχετικών προδικαστικών αποφάσεων.

ΓΝΩΜΗ 6.4 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να επανεξετάσουν τους εθνικούς κανόνες σχετικά με τη διατήρηση δεδομένων από τους παρόχους υπηρεσιών, ώστε να ευθυγραμμιστούν με τις απαιτήσεις της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

7

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Τριάντα έτη μετά τη θέσπιση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, το 2019 σηματοδοτήθηκε από νέες εξελίξεις πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ. Η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύτηκε να υιοθετήσει μια νέα ολοκληρωμένη στρατηγική για τα δικαιώματα των παιδιών. Στις προτεραιότητές της περιλαμβάνεται η θέσπιση εγγύησης της ΕΕ για τα παιδιά. Αυτό είναι σημαντικό διότι, παρά μια ελαφρά βελτίωση που έχει διαπιστωθεί, σχεδόν ένα στα τέσσερα παιδιά στην Ευρώπη εξακολουθούσε να διατρέχει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Ο κίνδυνος είναι μεγαλύτερος για παιδιά που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών ή των οποίων οι γονείς είναι χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου. Έως τον Ιούνιο του 2019 τα κράτη μέλη έπρεπε να ενσωματώσουν στο εθνικό τους δίκαιο την οδηγία σχετικά με τις δικονομικές εγγυήσεις για τα παιδιά που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών. Ωστόσο, αρκετά κράτη μέλη συνέχισαν να τροποποιούν την εθνική τους νομοθεσία καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε διαδικασίες επί παραβάσει λόγω μη κοινοποίησης κατά επτά κρατών μελών. Η προθεσμία ενσωμάτωσης στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων, η οποία αποσκοπεί στην ενίσχυση της ασφάλειας στο διαδίκτυο, λήγει το 2020. Η πρόοδος που έχει σημειωθεί εν προκειμένω είναι περιορισμένη. Παράλληλα, μολονότι η σεξουαλική κακοποίηση στο διαδίκτυο κατέγραψε αύξηση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρειάστηκε να κινήσει διαδικασίες επί παραβάσει κατά 23 κρατών μελών λόγω μη εφαρμογής της οδηγίας για τη σεξουαλική κακοποίηση.

Σχεδόν ένα στα τέσσερα παιδιά στην ΕΕ εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό εγείρει ανησυχίες σε σχέση με το άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, το οποίο ορίζει ότι «τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την καλή διαβίωσή τους», και επίσης σε σχέση με τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, ο οποίος ορίζει το δικαίωμα των παιδιών να προστατεύονται από τη φτώχεια. Το 2019 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβαν ισχυρή πολιτική δέσμευση για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και τη θέσπιση εγγύησης της ΕΕ για τα παιδιά. Προκειμένου η εγγύηση να αποκτήσει υπόσταση, πρέπει να συνεχιστεί αυτή η ισχυρή πολιτική δέσμευση εκ μέρους όλων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του Συμβουλίου της ΕΕ, και των κρατών μελών.

Η εγγύηση της ΕΕ για τα παιδιά αναμένεται να διασφαλίσει ότι κάθε παιδί που ζει σε συνθήκες φτώχειας, ιδίως τα παιδιά σε ευάλωτες καταστάσεις, έχει πρόσβαση σε κατάλληλη διατροφή, αξιοπρεπή στέγαση και δωρεάν υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση και προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα. Η εγγύηση αυτή θα συμβάλει στην εκπλήρωση των νομικών δεσμεύσεων της ΕΕ και των κρατών μελών στον τομέα των δικαιωμάτων του παιδιού. Θα συμβάλει επίσης στην υλοποίηση της σημαντικής πολιτικής δέσμευσης να μην μείνει κανείς στο περιθώριο στο πλαίσιο του θεματολογίου του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει υπογραμμίσει τη σημασία της επαρκούς χρηματοδότησης, τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο, για τη στήριξη μιας μελλοντικής εγγύησης για τα παιδιά. Έχει προτείνει τα κράτη μέλη να διαθέσουν τουλάχιστον 5,9 δισ. ευρώ από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο + της περιόδου προγραμματισμού 2021-2027 για την υποστήριξη της εγγύησης για τα παιδιά.

ΓΝΩΜΗ 7.1 ΤΟΥ FRA

Ο νομοθέτης της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίσει ότι η μελλοντική εγγύηση της ΕΕ για τα παιδιά θα λάβει επαρκή χρηματοδότηση μέσω κονδυλίων της ΕΕ και θα αποτελέσει ειδική επενδυτική προτεραιότητα για την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο έκδοσης σύστασης σχετικά με την εγγύηση της ΕΕ για τα παιδιά, η οποία θα παρέχει την αναγκαία καθοδήγηση για την αποτελεσματική εφαρμογή της. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να συμπεριληφθεί χάρτης πορείας και συγκεκριμένα μέτρα πολιτικής βάσει νομικών και πολιτικών δεσμεύσεων. Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου θα πρέπει να επανεξετάζονται οι τακτικές εκθέσεις πρόοδου όσον αφορά τη σύσταση αυτή και να τροφοδοτούνται με σχετικές πληροφορίες οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις του, λαμβανομένου ιδίως υπόψη ότι θα χρησιμοποιηθούν κονδύλια της ΕΕ για την υποστήριξη της υλοποίησης.

ΓΝΩΜΗ 7.2 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να μεταφέρουν στο εθνικό τους δίκαιο την οδηγία για τις δικονομικές εγγυήσεις ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή των δικονομικών εγγυήσεων για τα παιδιά που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών. Θα πρέπει να διευκολύνουν την εφαρμογή της παρέχοντας συνδρομή στους επαγγελματίες του νομικού κλάδου που συμμετέχουν σε ποινικές διαδικασίες μέσω επαγγελματικής καθοδήγησης και κατάρτισης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε να παράσχει περαιτέρω στήριξη στα κράτη μέλη της ΕΕ, για παράδειγμα, μέσω της παροχής περαιτέρω νομοθετικής καθοδήγησης και μέσω της διευκόλυνσης της ανταλλαγής πρακτικών εμπειριών μεταξύ των κρατών μελών. Τα κράτη μέλη της ΕΕ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να αξιολογούν και να λαμβάνουν υπόψη τις εμπειρίες και την οπτική γωνία των ίδιων των παιδιών όσον αφορά την αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των δικονομικών εγγυήσεων.

ΓΝΩΜΗ 7.3 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ, σε συνεργασία με τους παρόχους υπηρεσιών και τους αρμόδιους παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών, θα πρέπει να προσδιορίσουν και να αναπτύξουν κατάλληλα μέτρα για την παροχή σαφών πληροφοριών όσον αφορά την εφαρμογή του ΓΚΠΔ στα παιδιά, με σκοπό την εξισορρόπηση του καθήκοντος προστασίας του παιδιού με την ανάγκη να παρέχεται στα παιδιά πρόσβαση στο διαδίκτυο. Για τους σκοπούς της διασφάλισης της προστασίας των παιδιών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να διευκολύνει την επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των κρατών μελών και των παρόχων υπηρεσιών σχετικά με τη χρήση τυποποιημένων εργαλείων επαλήθευσης της ηλικίας.

ΓΝΩΜΗ 7.4 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να δρομολογήσουν ή να συνεχίσουν τη διαδικασία μεταφοράς της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων στο εθνικό δίκαιο. Θα πρέπει να το πράξουν σε στενή διαβούλευση με τους παρόχους υπηρεσιών και τους αρμόδιους παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών. Θα πρέπει επίσης να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στην αντιμετώπιση της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών στο διαδίκτυο, ιδίως όσον αφορά τον διαμοιρασμό παιδικής πορνογραφίας, όπως απαιτείται βάσει του άρθρου 28β της οδηγίας.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την ορθή μεταφορά της οδηγίας για τη σεξουαλική κακοποίηση στο εθνικό δίκαιο και να διασφαλίσουν τη θέσπιση νομοθεσίας και κατάλληλων μέτρων πολιτικής. Στόχος τους θα πρέπει να είναι η επιτυχής πρόληψη εγκλημάτων σεξουαλικής κακοποίησης, η προστασία των θυμάτων με τρόπο κατάλληλο για την ηλικία τους και η δίωξη των δραστών για τη διάπραξη οποιασδήποτε μορφής σεξουαλικής κακοποίησης μέσω του διαδικτύου.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ έπρεπε να ενσωματώσουν την οδηγία για τις δικονομικές εγγυήσεις (2016/800/ΕΕ) στο εθνικό τους δίκαιο έως τις 11 Ιουνίου 2019. Η οδηγία εξασφαλίζει δικονομικές εγγυήσεις για τα παιδιά που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών. Περιλαμβάνει το δικαίωμα υπεράσπισης και το τεκμήριο αθωότητας, όπως κατοχυρώνονται στο άρθρο 48 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, και την πρωταρχική σημασία που πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού, όπως προβλέπεται στο άρθρο 24 του Χάρτη. Στο προοίμιό της ζητείται να ληφθούν υπόψη οι κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με μια φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη.

Ωστόσο, έως τη λήξη της προθεσμίας, μόνο 13 κράτη μέλη είχαν κοινοποιήσει την πλήρη ενσωμάτωση της οδηγίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε διαδικασίες επί παραβάσει κατά επτά κρατών μελών λόγω μη κοινοποίησης.

Το άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ διακηρύσσει το δικαίωμα του παιδιού στην προστασία, καθώς και στη διατύπωση της γνώμης του. Τα δικαιώματα αυτά συχνά διακυβεύονται στον κόσμο του διαδικτύου.

Ο ΓΚΠΔ ορίζει ότι, για τα παιδιά ηλικίας κάτω των 16 ετών, το πρόσωπο που έχει τη γονική μέριμνα παρέχει συγκατάθεση ή εγκρίνει την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τα αφορούν σε σχέση με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών που προσφέρονται απευθείας σε παιδιά. Ωστόσο, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν μικρότερη ηλικία για τη συγκατάθεση, εφόσον δεν είναι κάτω από τα 13 έτη. Τα κράτη μέλη έχουν θέσει διάφορα όρια ηλικίας, τα οποία κυμαίνονται από τα 13 έως τα 16 έτη. Η πολυμελής ομάδα εμπειρογνομώνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή του ΓΚΠΔ επισήμανε ότι υπάρχει έλλειψη καθοδήγησης όσον αφορά τα όρια ηλικίας για τη συγκατάθεση και τα εργαλεία επαλήθευσης της ηλικίας.

Η πρόδος που έχει σημειωθεί όσον αφορά την ενσωμάτωση της αναθεωρημένης οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων [οδηγία (ΕΕ) 2018/1808] στο εθνικό δίκαιο, η οποία πρέπει να ολοκληρωθεί έως τον Σεπτέμβριο του 2020, είναι περιορισμένη. Η οδηγία ρυθμίζει την πρόσβαση των παιδιών σε όλα τα οπτικοακουστικά μέσα, συμπεριλαμβανομένων, για παράδειγμα, των πλατφορμών διαμοιρασμού βίντεο, όπως το YouTube ή το Instagram. Υποχρεώνει επίσης τα κράτη μέλη να λάβουν κατάλληλα μέτρα κατά της παιδικής πορνογραφίας.

Από την άλλη πλευρά, η σεξουαλική κακοποίηση παιδιών στο διαδίκτυο έχει αυξηθεί. Το 2019 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε διαδικασίες επί παραβάσει κατά 23 κρατών μελών της ΕΕ λόγω μη εφαρμογής της οδηγίας για τη σεξουαλική κακοποίηση (2011/93/ΕΕ).

8

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Το 2019 τα θεσμικά όργανα της ΕΕ άσκησαν πιέσεις για τη βελτίωση της πρόσβασης των θυμάτων σε αποζημίωση και στη δικαιοσύνη. Το Συμβούλιο της ΕΕ ζήτησε τη χάραξη νέας στρατηγικής για τα δικαιώματα των θυμάτων. Με την έκκληση αυτή, αφενός, αναγνωρίζεται ότι εξακολουθούν να υπάρχουν κενά στην προστασία των θυμάτων και, αφετέρου, αναδεικνύεται η δέσμευση των κρατών μελών για την επιβολή των δικαιωμάτων των θυμάτων. Το Συμβούλιο κάλεσε τον FRA και άλλους οργανισμούς της ΕΕ να στηρίξουν τα κράτη μέλη στην προσπάθεια αυτή. Το 2019 ορισμένα κράτη μέλη εξακολούθησαν να αντιτίθενται στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Η κατάσταση αυτή προκάλεσε την ιδιαίτερως έντονη αντίδραση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο ζήτησε από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εξετάσει διάφορες πτυχές της κατάλληλης νομικής βάσης για την προσχώρηση της ΕΕ στην εν λόγω σύμβαση. Παράλληλα, εξακολούθησαν να υπάρχουν προκλήσεις ως προς την ανεξαρτησία των δικαστηρίων, οι οποίες ανέδειξαν την ανάγκη βελτίωσης του συντονισμού των προσπαθειών για την προάσπιση του κράτους δικαίου. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε σχέδιο δράσης, προτείνοντας τον λεγόμενο «κύκλο του κράτους δικαίου».

Το 2019 σχεδόν τα μισά κράτη μέλη της ΕΕ ενέκριναν ή έθεσαν σε ισχύ νομοθεσία σχετικά με την καλύτερη εφαρμογή της οδηγίας για τα δικαιώματα των θυμάτων (2012/29/ΕΕ). Ωστόσο, δεν υπήρξαν αξιοσημείωτες εξελίξεις όσον αφορά τα δικαιώματα για τη συμμετοχή των θυμάτων στις διαδικασίες.

Αρκετά κράτη μέλη κάλυψαν ένα μεγάλο κενό στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των θυμάτων, παρέχοντας για πρώτη φορά υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων σε όλες τις κατηγορίες θυμάτων αξιόποινων πράξεων. Άλλα κράτη μέλη έλαβαν μέτρα για την προστασία των θυμάτων κατά τη διάρκεια των διαδικασιών και την αποφυγή της δευτερογενούς θυματοποίησης.

Στις 3 Δεκεμβρίου 2019 το Συμβούλιο της ΕΕ εξέδωσε συμπεράσματα σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων. Σε αυτά χρησιμοποιήθηκαν, εν μέρει, στοιχεία των εκθέσεων του FRA για το 2019 σχετικά με τη δικαιοσύνη για τα θύματα βίαιων εγκλημάτων. Στα συμπεράσματα αναγνωρίζεται ότι απαιτούνται μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης των θυμάτων στη δικαιοσύνη και την αποζημίωση. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλείται να καταρτίσει στρατηγική της ΕΕ για την περίοδο 2020-2024 σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων.

ΓΝΩΜΗ 8.1 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ ενθαρρύνονται να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους για την αποτελεσματική εφαρμογή των δικαιωμάτων των θυμάτων στην πράξη. Θα πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στη λήψη μέτρων που θα διασφαλίζουν ότι τα θύματα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αποζημίωση κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας και ότι λαμβάνουν επαρκή αποζημίωση ως θύματα βίαιων εγκλημάτων για τη ζημία που υπέστησαν λόγω του αδικήματος. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει επίσης να εντείνουν τις προσπάθειές τους ώστε να διασφαλιστεί ότι τα θύματα διαδραματίζουν κατάλληλο ρόλο στις σχετικές δικαστικές διαδικασίες.

ΓΝΩΜΗ 8.2 ΤΟΥ FRA

Η ΕΕ καθώς και όλα τα κράτη μέλη της που δεν το έχουν πράξει ήδη παροτρύνονται να επικυρώσουν τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης). Ο FRA ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να καλύψουν τα κενά στην εθνική τους νομοθεσία όσον αφορά την προστασία των γυναικών που είναι θύματα βίας.

ΓΝΩΜΗ 8.3 ΤΟΥ FRA

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της παροτρύνονται να εντείνουν περαιτέρω τις προσπάθειες και τη συνεργασία τους για τη διατήρηση και την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, που αποτελεί βασική συνιστώσα του κράτους δικαίου. Οι προσπάθειες που αφορούν τη νέα πρόταση για τον «κύκλο του κράτους δικαίου» θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν την παροχή βελτιωμένης καθοδήγησης στα κράτη μέλη της ΕΕ για την αναγνώριση και την αντιμετώπιση πιθανών ζητημάτων που άπτονται του κράτους δικαίου. Επιπλέον, τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να αναλάβουν άμεση δράση προκειμένου να συμμορφωθούν πλήρως με τις σχετικές αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να ενεργούν βάσει συστάσεων, όπως οι συστάσεις που εκδίδει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της διαδικασίας της για το κράτος δικαίου.

Το 2019 η Ιρλανδία επικύρωσε τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), με αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των κρατών μελών της ΕΕ που είχαν κυρώσει τη Σύμβαση έως το τέλος του έτους να ανέρχεται σε 21. Αρκετά κράτη μέλη έλαβαν μέτρα για την ποινικοποίηση κάθε μη συναινετικής πράξης σεξουαλικού χαρακτήρα, όπως προβλέπεται στο άρθρο 36 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, αντί του περιορισμού ποινικών αδικημάτων, όπως ο βιασμός, σε περιπτώσεις χρήσης εξαναγκασμού ή σωματικής βίας.

Η ΕΕ κατέβαλε κάθε δυνατή προσπάθεια για την επικύρωση της σύμβασης τόσο από την ΕΕ όσο και από όλα τα κράτη μέλη, εν μέσω της έντονης αντίθεσης ορισμένων κρατών μελών προς τη σύμβαση παρά το γεγονός ότι την έχουν υπογράψει.

Η ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του κράτους δικαίου και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη (βλ. άρθρο 19 της ΣΕΕ, άρθρο 67 παράγραφος 4 της ΣΛΕΕ και άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ). Οι προκλήσεις στον τομέα της δικαιοσύνης αυξήθηκαν σε αρκετά κράτη μέλη, ιδίως όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Η εξέλιξη αυτή ώθησε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εκδώσει σχέδιο δράσης για την ενίσχυση του κράτους δικαίου, προτείνοντας τον «κύκλο του κράτους δικαίου». Ο κύκλος αυτός, στον οποίο θα συμμετέχουν τόσο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και το Συμβούλιο της ΕΕ, θα εφαρμοστεί σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, με ιδιαίτερη έμφαση στις χώρες όπου εντοπίζονται κίνδυνοι.

9

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

Μια δεκαετία μετά την έκδοση της απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη σύναψη, από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (CRPD) τον Νοέμβριο του 2009, το 2019 παρατηρήθηκαν σημαντικές εξελίξεις. Αυτές θα διαμορφώσουν τη δεύτερη δεκαετία εφαρμογής της σύμβασης από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της. Διορίστηκε για πρώτη φορά Ευρωπαίος Επίτροπος Ισότητας, ο οποίος είναι αρμόδιος για την εφαρμογή της CRPD. Εκδόθηκε η ευρωπαϊκή πράξη για την προσβασιμότητα, με την οποία θεσπίστηκαν κοινές απαιτήσεις προσβασιμότητας για επιλεγμένα προϊόντα και υπηρεσίες. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ κατέληξαν σε προκαταρκτική συμφωνία σχετικά με τη γλώσσα που πρέπει να χρησιμοποιείται για την αναπηρία και την προσβασιμότητα σε σχέση με τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία. Ξεκίνησε η αξιολόγηση της στρατηγικής για την αναπηρία 2010-2020. Η αξιολόγηση αυτή θα αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της κατάρτισης μελλοντικής στρατηγικής της ΕΕ για την αναπηρία. Παράλληλα, τα κράτη μέλη έλαβαν μέτρα για τη διασφάλιση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και της ίσης απασχόλησης για τα άτομα με αναπηρία. Ορισμένα κράτη μέλη ανέλαβαν επίσης δράση για τη διαμόρφωση ενός δομημένου περιβάλλοντος το οποίο θα είναι προσβάσιμο σε όλους. Οι αλλαγές στους εθνικούς εκλογικούς νόμους προσέφεραν στα άτομα με αναπηρία σαφώς περισσότερες ευκαιρίες συμμετοχής στις ευρωπαϊκές εκλογές, αν και η προσβασιμότητα εξακολούθησε να αποτελεί πρόβλημα.

ΓΝΩΜΗ 9.1 ΤΟΥ FRA

Η στρατηγική της ΕΕ για την αναπηρία για την περίοδο μετά το 2020 θα πρέπει να λάβει υπόψη όλες τις συστάσεις που διατυπώθηκαν στις καταληκτικές παρατηρήσεις της επιτροπής για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, οι οποίες εκδόθηκαν το 2015.

Ειδικότερα, η στρατηγική της ΕΕ για την αναπηρία για την περίοδο μετά το 2020 θα πρέπει να διασφαλίσει τα εξής:

- την ενσωμάτωση των διατάξεων της CRPD σε όλους τους σχετικούς τομείς του δικαίου, των πολιτικών και των προγραμμάτων της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης των νέων τεχνολογιών·
- τη δέουσα συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία, των οργανώσεων εκπροσώπησής τους και των σχετικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στην εφαρμογή και την παρακολούθηση της νέας στρατηγικής·
- τον ορισμό κατάλληλα συντονισμένων σημείων επαφής για την αναπηρία σε όλα τα θεσμικά και λοιπά όργανα και οργανισμούς της ΕΕ·
- την ανάλυση των σχετικών δεδομένων που συλλέγονται από τα κράτη μέλη κατά τρόπο ώστε να παρέχεται η δυνατότητα παρακολούθησης της εφαρμογής της CRPD.

ΓΝΩΜΗ 9.2 ΤΟΥ FRA

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να διασφαλίσουν στο πλαίσιο των εκταμιεύσεων από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) τον πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στη CRPD και στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ για τα άτομα με αναπηρία. Με αυτόν τον τρόπο θα μεγιστοποιηθεί η δυνατότητα των ταμείων της ΕΕ να στηρίζουν την ανεξάρτητη διαβίωση. Στο πλαίσιο αυτό, ο νομοθέτης της ΕΕ θα πρέπει να θεσπίσει τους νέους αναγκαίους πρόσφορους όρους για την αποτελεσματική εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, όπως προβλέπεται στον κανονισμό περί κοινών διατάξεων που πρότεινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027. Προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική παρακολούθηση της χρήσης των ταμείων και των αποτελεσμάτων τους, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να λάβουν μέτρα ώστε να συμπεριλάβουν τις οργανώσεις ατόμων με αναπηρία και τους θεσμοθετημένους εθνικούς φορείς για την προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις επιτροπές παρακολούθησης των ΕΔΕΤ. Η διάθεση ανθρωπίνων πόρων και επαρκούς χρηματοδότησης στις εν λόγω οργανώσεις και στους εν λόγω φορείς, καθώς και η διάθεση ενωσιακών πόρων ειδικά προς τον σκοπό αυτό θα ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα των προτεινόμενων αναγκαίων πρόσφορων όρων.

ΓΝΩΜΗ 9.3 ΤΟΥ FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ τα οποία δεν έχουν καταστεί ακόμη συμβαλλόμενα μέρη του προαιρετικού πρωτοκόλλου της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες για να διασφαλίσουν την επικύρωσή του, ώστε να επιτευχθεί η πλήρης επικύρωση του προαιρετικού πρωτοκόλλου της Σύμβασης σε ολόκληρη την ΕΕ. Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να εξετάσει το ενδεχόμενο να αναλάβει ταχεία δράση για την προσχώρησή της στο προαιρετικό πρωτόκολλο.

Σύμφωνα με την πλειονότητα των συμμετεχόντων στην αξιολόγηση της στρατηγικής —η οποία διενεργήθηκε το 2019 για λογαριασμό της Επιτροπής—, η ευρωπαϊκή στρατηγική για τα άτομα με αναπηρία 2010-2020 πέτυχε τους περισσότερους από τους στόχους της και έχει προστιθέμενη αξία. Οι συμμετέχοντες υπογράμμισαν επίσης τα απτά αποτελέσματα της στρατηγικής, όπως η ευρωπαϊκή πράξη για την προσβασιμότητα. Αυτό καταδεικνύει τη σημασία που έχει η ύπαρξη ενός εγγράφου πολιτικής αυτού του είδους για την καθοδήγηση της δράσης σε επίπεδο ΕΕ.

Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε ευρύ φάσμα τομέων πολιτικής, στηρίζοντας μεταξύ άλλων τις εθνικές προσπάθειες για την επίτευξη ανεξάρτητης διαβίωσης. Η προσωρινή συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους προτεινόμενους κανονισμούς για την περίοδο χρηματοδότησης 2021-2027 περιλαμβάνει σημαντικές εγγυήσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως όσον αφορά τους προτεινόμενους αναγκαίους πρόσφορους όρους και τον ενισχυμένο ρόλο των επιτροπών παρακολούθησης. Η κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων ατόμων με αναπηρία και των εθνικών φορέων για την προαγωγή και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματική παρακολούθηση της χρήσης των ταμείων.

Έξι κράτη μέλη και η ΕΕ δεν έχουν επικυρώσει το προαιρετικό πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες. Το εν λόγω πρωτόκολλο προβλέπει το δικαίωμα των φυσικών προσώπων να υποβάλλουν αναφορές στην επιτροπή για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, καθώς και τη δυνατότητα της εν λόγω επιτροπής να διενεργεί εμπιστευτικές έρευνες μόλις λάβει «αξιόπιστες πληροφορίες που υποδεικνύουν σοβαρές ή συστηματικές παραβιάσεις» της Σύμβασης (άρθρο 6).

Το 2019 υπήρξε έτος προόδου αλλά και προβλημάτων όσον αφορά την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Στην Έκθεση για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα 2020 του FRA εξετάζονται οι σημαντικότερες εξελίξεις στην ΕΕ από τον Ιανουάριο έως τον Δεκέμβριο του 2019 και περιγράφονται συνοπτικά οι γνώμες του FRA επ' αυτών.

Επισημαίνοντας τόσο τα επιτεύγματα όσο και τους τομείς στους οποίους εξακολουθούν να υπάρχουν προβληματισμοί, η έκθεση παρέχει στοιχεία για τα κυριότερα ζητήματα που διαμορφώνουν τον διάλογο σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα σε ολόκληρη την ΕΕ.

Φέτος στο ειδικό κεφάλαιο εξετάζεται η τρέχουσα εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Στα υπόλοιπα κεφάλαια εξετάζονται τα ακόλουθα θέματα: ισότητα και απαγόρευση των διακρίσεων· ρατσισμός, ξενοφοβία και συναφείς μορφές μισαλλοδοξίας· ένταξη των Ρομά· άσυλο και μετανάστευση· κοινωνία της πληροφορίας, προστασία της ιδιωτικής ζωής και προστασία των δεδομένων· δικαιώματα του παιδιού· πρόσβαση στη δικαιοσύνη· και εξελίξεις όσον αφορά την εφαρμογή της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες.

PROMOTING AND PROTECTING YOUR FUNDAMENTAL RIGHTS ACROSS THE EU —

Για την πλήρη *Fundamental Rights Report 2020* (Εκθεση για τα θεμελιώδη δικαιώματα 2020) του FRA – βλ. <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/fundamental-rights-report-2020>

Βλ. επίσης τις συναφείς δημοσιεύσεις του FRA:

- FRA (2020), *Έκθεση για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα 2020 – Γνώμες του FRA*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/fundamental-rights-report-2020-fra-opinions> (διατίθεται στις 24 επίσημες γλώσσες της ΕΕ)
- FRA (2020), *Ten years on: unlocking the Charter's full potential* (Δέκα έτη μετά: αξιοποίηση των πλήρων δυνατοτήτων του Χάρτη), Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/frr-focus-ten-years-charter> (διατίθεται στα αγγλικά και τα γαλλικά)

Οι προηγούμενες ετήσιες εκθέσεις του FRA σχετικά με τις προκλήσεις και τα επιτεύγματα στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένουν διαθέσιμες στον **δικτυακό τόπο** του FRA (διατίθενται στα αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά).

ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

FRA – ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Βιέννη – Αυστρία
Τηλ. +43 158030-0 – Φαξ +43 158030-699
fra.europa.eu

 facebook.com/fundamentalrights
 linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency
 twitter.com/EURightsAgency

Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης